LASTENSUOJELUN KESKUSLIITTO

[Eduskunnan lakivaliokunta]
[HE 212/2018 vp]

Lastensuojelun Keskusliiton lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi rikoslain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Lastensuojelun Keskusliitto kiittää eduskunnan lakivaliokuntaa mahdollisuudesta lausua hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi rikoslain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 212/2018 vp).

Lastensuojelun Keskusliiton keskeiset huomiot

- Lastensuojelun Keskusliitto kannattaa lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä koskevan enimmäisrangaistuksen korottamista neljästä vuodesta kuuteen vuoteen vankeutta. Ehdotettu muutos korostaa lainsäätäjän näkemystä tekojen moitittavuudesta.

- Lastensuojelun Keskusliitto pitää myös uutta lapsen törkeää raiskausta koskevaa rangaistussäännöstä ja sen tavoitetta rangaistusten kiristämisestä ja rangaistuskäytännön ankaroittamisesta kannatettavana.

- LSKL painottaa, että lasten kannalta keskeisintä on se, että seksuaalista väkivaltaa pystytään ehkäisemään ennalta. Keskusliitto pitääkin erittäin tärkeänä ennaltaehkäiseviin palveluihin panostamista rikoslakiin tehtävien muutosten rinnalla.

- Myös seksuaalisen väkivallan uhriksi joutuneiden lasten tuen saanti pitää varmistaa. Seksuaalisen väkivallan lapsiuhreille tulee perustaa tukikeskuksia niin että osaaminen kattaa kaikki Suomen alueet. Lisäksi on velvoitettava, että paikallisesti on kaikkialla Suomessa olemassa ohjeistus siitä, miten lapsia ja perheitä tuetaan rikostutkinnan aikana ja sen jälkeen. On myös laadittava tutkimusnäyttöön pohjautuen suositus siitä, millaista hoitoa väkivallan uhreiksi joutuneille lapsille annetaan.

- Vaikka keskusliitto kannattaa hallituksen esityksessä esitettyjä muutoksia, haluaa se huomauttaa, että lapseen kohdistuvien seksuaalisrikosten kannalta keskeisiä ongelmia jää vielä ratkaisematta. LSKL pitää tärkeänä seksuaalirikoksia koskevan sääntelyn kokonaisarviointia ja kehittämistä lapsen oikeuksien näkökulmasta.

LASTENSUOJELUN KESKUSLIITTO | CENTRALFÖRBUNDET FÖR BARNSKYDD
Armfeltintie 1, 00150 Helsinki | Armfeltsvägen 1, 00150 Helsingfors
Puhelin/Telefon (09) 329 6011 | toimisto@lskl.fi | www.lskl.fi

Lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä koskevan enimmäisrangaistuksen korottaminen

Ehdotettu muutos korostaa lainsäätäjän näkemystä tekojen moitittavuudesta

Lastensuojelun Keskusliitto kannattaa lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä koskevan enimmäisrangaistuksen korottamista. Lapsiin kohdistuvat seksuaalirikokset ovat äärimmäisen tuomittavia. Seksuaalisen väkivallan haitallisuus lapsen psykososiaaliselle kehitykselle ja terveydelle on todennettu useissa tutkimuksissa.[1] Seksuaalisen hyväksikäytön vaikutukset heijastuvat usein pitkälle aikuisuuteen. Lapsiin kohdistuvien seksuaalirikoksia koskevien rangaistussäännösten sekä näistä rikoksista annettavien tuomioiden tulee heijastaa sekä rikosten aiheuttamaa haittaa yksilölle että niiden paheksuttavuutta.

Kuten hallituksen esityksessä todetaan, on lapsen seksuaalisen hyväksikäytön sekä törkeän lapsen seksuaalisen hyväksikäytön tekotapojen kirjo laaja. Tämä edellyttää, että vakavimmista teoista voidaan antaa niiden vahingollisuuteen suhteutettuja rangaistuksia.

Seksuaalisen väkivallan ennaltaehkäisy keskeisintä lasten näkökulmasta

Lasten kannalta keskeisintä on se, että seksuaalista väkivaltaa pystytään ehkäisemään ennalta. Kuten hallituksen esityksessäkin tuodaan esille (s. 27), ei ankarampaan rangaistuskäytäntöön johtavilla lainsäädäntömuutoksilla kuitenkaan välttämättä mainittavasti estetä uusien seksuaalirikosten tekemistä.[2] Tämä huomioon ottaen Keskusliitto pitää erittäin tärkeänä ennaltaehkäiseviin palveluihin panostamista rikoslakiin tehtävien muutosten rinnalla.

Pieniin lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten ennaltaehkäisyn kannalta olisi erittäin tärkeää, että pedofiliaan olisi tarjolla laadukasta hoitoa mahdollisimman matalalla kynnyksellä rangaistusjärjestelmän ulkopuolella. Rikoksista jo tuomittujen ohella kuntoutusta tarvitsevat henkilöt, jotka ovat huolissaan lapsiin kohdistuvasta seksuaalisesta kiinnostuksestaan, mutta jotka eivät ole vielä syyllistyneet rikokseen[3].

Merkittävä seksuaalirikoksia ennaltaehkäisevä vaikutus on myös onnistuneella seksuaalikasvatuksella.[4] Seksuaalisen väkivallan ennaltaehkäisystä puhuttaessa lapsille ja nuorille on annettava asiallista ja ajanmukaista tietoa sekä monitasoista turvataitokasvatusta, jossa huomioidaan myös erilaiset oppijat. On tärkeää huomioida pakolais- ja turvapaikanhakijataustaiset lapset ja nuoret seksuaalikasvatuksen erityisryhmänä. Olisi siis tärkeää, että seksuaalirikosten ennaltaehkäisyä käsiteltäisiin myös opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan näkökulmasta.

---

[1] Ks. esim. Lääkäriseura Duodecimin julkaiseman Käypä hoito -suositus: http://www.kaypahoito.fi/web/kh/suositukset/suositus?id=hoi34040#refs (Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön lyhyt- ja pitkäaikaisvaikutukset).

[2] Näin myös Arviomuistio rikoslain viimeaikaisesta kehityksestä ja tulevista kehitystarpeista. Eräät seksuaali-, väkivalta-, talous- ja rattijuopumusrikokset. OM 1/41/2018 (s. 80 – 81).

[3] Oikeusministeriön arviomuistion mukaan tällä hetkellä tukea ei ole saatavilla rikoksiin vielä syyllistymättömille henkilöille tai vapautuville vangeille osana julkisen sektorin sosiaali- ja terveyspalveluita, ja toiminta on hyvin pitkälle järjestöjen varassa. Apua tulisi olla tarjolla myös yhteiskunnan yleisissä palvelujärjestelmissä (Arviomuistio rikoslain viimeaikaisesta kehityksestä ja tulevista kehitystarpeista. Eräät seksuaali-, väkivalta-, talous- ja rattijuopumusrikokset. OM 1/41/2018, s. 41).

[4] Tunne- ja turvataitojen opettaminen lapsille ja nuorille on keino ennaltaehkäistä seksuaalisuutta loukkaavaa väkivaltaa. Niiden avulla lapsi ja nuori oppivat tunnistamaan kehon koskemattomuuden rajat ja löytämään mielekkäitä toimintamalleja epämiellyttäviksi koettuihin tilanteisiin (Seksuaalisen kaltoinkohtelun ennaltaehkäisy. Teoksessa Brusila, P., Hyvärinen, S., Kallio, M., Porras, K., Sandberg, T. Eikö se kuulu kenellekään? Rohkene kohdata seksuaalisesti kaltoinkohdeltu nuori. Helsinki: Väestöliitto).

Seksuaalisen väkivallan uhriksi joutuneiden lasten tuen saanti pitää varmistaa

Seksuaalirikosten ennaltaehkäisyn ja oikeasuhtaisten rangaistusten ohella lasten oikeuksien toteutumisen kannalta keskeistä on väkivallan uhriksi joutuneiden lasten hoidon saatavuus ja laatu. Suomessa ei ole yhtenäistä ohjeistusta siitä, miten väkivallan uhreiksi joutuneita lapsia hoidetaan. Suuri osa lapsiuhreista on tilanteessa, jossa kukaan ei kanna kokonaisvastuuta lapsen tuesta.

Monin paikoin Suomea ei ole rakennettu hoidon ja tuen arviointiin. Yli 16-vuotiaille seksuaalisen väkivallan uhreilla on käytössä Helsinkiin perustettu Seri-tukikeskus. Suomen toinen tukikeskus avautuu Turkuun vuoden 2019 aikana. Tukikeskus toimii yhden luukun periaatteella siten, että rikosten uhrit saavat tarvitsemansa lyhyen aikavälin tuen ja arvion pitkäaikaisen hoidon tarpeesta yhdestä paikasta. Lisäksi sinne keskittyy ammattitaitoa seksuaalisen väkivallan kohtaamiseen ja hoitoon.

Seksuaalisen väkivallan lapsiuhreille tulee perustaa vastaavia Seri-tukikeskuksia niin että osaaminen kattaa kaikki Suomen alueet. Lisäksi on velvoitettava, että paikallisesti on kaikkialla Suomessa olemassa ohjeistus siitä, miten lapsia ja perheitä tuetaan rikostutkinnan aikana ja sen jälkeen. On myös laadittava tutkimusnäyttöön pohjautuen suositus siitä, millaista hoitoa väkivallan uhreiksi joutuneille lapsille annetaan. Näiden toimenpiteiden toteutumisen varmistamiseksi, tulee niille määrätä suora valtion rahoitus samaan tapaan kuin lapsiin kohdistuvien seksuaali- ja pahoinpitelyrikosten selvittämisessä.

Törkeää lapsenraiskausta koskevan rangaistussäännöksen lisääminen rikoslakiin

Lastensuojelun Keskusliitto pitää uutta rangaistussäännöstä ja sen tavoitetta sinänsä kannatettavana. LSKL pitää kuitenkin tärkeänä, että näiden kaikkein törkeimpien lapseen kohdistuvien seksuaalirikosten enimmäisrangaistustaso pidettäisiin nykyistä sääntelyä vastaavalla tasolla. Nyt esitetyn muutoksen seurauksena enimmäisrangaistustaso laskisi vuodella 13 vuodesta 12 vuoteen.

Lisäksi LSKL kiinnittää huomiota siihen, että uudella rangaistussäännöksellä ei muuteta rangaistavuuden alaa / sitä, miten (törkeän) raiskauksen tunnusmerkistön täyttymistä arvioidaan. Tässä mielessä ehdotetun säännöksen lisäämisellä rikoslakiin ei ole vaikutusta lapsen seksuaalisen itsemääräämisoikeuden tai henkilökohtaisen koskemattomuuden suojan laajuuteen.

Lapseen kohdistuvien seksuaalisrikosten kannalta keskeisiä ongelmia jää vielä ratkaisematta

Vaikka keskusliitto kannattaa hallituksen esityksessä esitettyjä muutoksia, haluaa se huomauttaa, että edelleen jää arvioimatta tärkeitä seksuaalirikoksia koskevan 20 luvun soveltamiseen liittyviä kysymyksiä, kuten se, miten tulisi arvioida raiskaussäännöksiä, kun kyseessä on nuori uhri. Keskusliiton näkemyksen mukaan 20 luvun uudistamistarvetta olisi ollut tarkoituksenmukaista tarkastella samassa yhteydessä nyt toteutettujen rangaistustasojen tarkistusten kanssa. Nyt tunnusmerkistöjen arviointi on päätetty toteuttaa erillisenä prosessina.

Lakivaliokunnassa hallituksen esityksen käsittelyyn yhdistettävät lakialoitteet

Lausunnonantajia on pyydetty huomiomaan lausunnossaan myös seuraavat lakialoitteet ja kansalaisaloite. KAA 3/2015 vp, LA 21/2015 vp, LA 96/2017 vp, LA 45/2015 vp ja LA 14/2015 vp.

Ottamatta kantaa mainituissa aloitteissa esitettyihin yksityiskohtaisiin muutosehdotuksiin Lastensuojelun Keskusliitto toteaa, että se pitää kannatettavana lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten rangaistuskäytännön tarkempaa selvittämistä *rangaistusten ankaroittamista silmällä pitäen*. Keväällä 2018

oikeusministeriön arviomuistiossa rangaistusten oikeasuhtaisuudesta suositeltiin aiempien rangaistustasoon tehtyjen muutosten vaikutusten arviointia ja LSKL kannatti lausunnossa tätä ehdotusta. Arviointi olisi tärkeä kuitenkin tehdä koko RL 20 luvun säännökset kattavana kokonaisarviointina pistemäisen uudistamisen sijaan, jotta voidaan varmistua muutosten vaikuttavuudesta. Samassa yhteydessä voitaisiin arvioida myös muutostarpeet syyteoikeutta koskeviin rikoslain yleisiin säännöksiin.